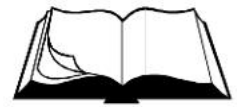

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

9

תשרי תשפ"ז

מהלכות זול המועד (א)

גליון 600

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

תפילות חול המועד

טעות בתפילת חוה"מ

▲ טעה בתפילת חול המועד (במערב, שחרית או במנחה), והתפלל תפילת יו"ט במקום תפילה של חול, לא יצא ידי חובתו (שו"ת "הלכות קטנות" ח"א סי' ד').

התפלל שחרית במקום מוסף

▲ **שאלה:** בתפילת מוסף של חוה"מ כשסיים את הברכה "ברוך... מקדש ישראל והזמנים" שם לב שהתפלל שחרית של יו"ט במקום תפילת מוסף, ומיד השלים שם "ומפני חטאינו..." והמשיך "רצה", האם יצא ידי חובה?

תשובה: כל זמן שלא התחיל "רצה" עדיין נחשב שייך לברכה אמצעית, ויכול להשלים שם את חלק הקרבנות, ובדיעבד אם כבר התחיל "רצה", לאחר שאומר "והשב את העבודה לדביר ביתך", יאמר "ונעשה לפניך קרבן מוסף" (משנ"ב סי' ס"ח ס"ק ט"ז וביה"ל שם).

טעה בנוסח המבדיל

▲ במוצאי יו"ט לחול המועד אמר "המבדיל בין קודש לקודש", היות שמצאנו שגם חול המועד איקרי קודש – בדיעבד יצא (בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

עלייה לתורה בחוה"מ

▲ **שאלה:** בחול המועד שיש ארבע עליית תורה, איזו עלייה חשובה יותר, כדי לכבד בה אדם חשוב?

תשובה: לכאורה מכיון שעליית הרביעי היא הוספה משום המועד, ועלייה שלישית רגילה כבכל יום שני וחמישי, לכן היא חשובה יותר, ויש לכבד הת"ח בזה. אולם מצד שני הרי רואים בשבת שמוסיפים עוד עליית לכבוד השבת, ובכל זאת העלייה השלישית היא החשובה ביותר ובה מכבדים רב או חכם, והיינו מכיון שהיא הראשונה של סדר העלייות (של ישראל), אי"כ ה"נ לענין חוה"מ העלייה השלישית היא החשובה יותר (וכן הורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

שיר של יום בחוה"מ סוכות

▲ **שאלה:** ביום ג' של חוה"מ סוכות למנהג הגר"א אומרים בשיר של יום חלק שני של מזורז צ"ד, האם מוסיפים את ג' הפסוקים של "לכו נרננה לה' וכו'", כמו שעושים כל יום רביעי בשבת?

תשובה: מה שמוסיפים כל שבוע ביום רביעי, לאחר שיר של יום ג' פסוקים "לכו נרננה", הוא עפ"י הגמרא (ברכות ל"א.) שהנביאים סיימו דבריהם בדברי שבח ותחנונים, ולא לסיים עם "יצמיתם ה' אלוהינו" (הגם שזה קאי על רשעים, ובה אמרין דאבוד רשעים רנה, וכמו שמסיימים בסוף בלק: "ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף" וכן בסוף הפטרת מצורע, ולפי הטעם הזה לכאורה גם בחוה"מ סוכות יש להוסיף פסוקים אלו.

אולם טעם אחר נאמר, כיון שיום ד' בשבוע הוא כבר תחילת חלק השני המוסיף לשבת הבאה (ולכן אפשר להבדיל בדיעבד עד סוף יום ג'), לכן אומרים פסוקים אלו של "לכו נרננה" שהם הפסוקים הפותחים את קבלת שבת, ולפי"ז לא שייך לומר פסוקים אלו בחוה"מ סוכות (והמקור של הוספת פסוקים אלו הוא עפ"י האר"י ז"ל). ועי"ע ספר "הדעה והדיבור" (ח"ג עמ' ער"ה להגר"ז סורוצקין זצ"ל, ובספר "שירת שמואל" סי' כ"ג).

מלאכות חול המועד

לימוד הלכות חול המועד

▲ העולם אומר, מי שלא למד הלכות חול המועד, אומר לעצמו על כל דבר מהיכי תיתי שזה אסור, ומי שלמד הלכות אלו אומר לעצמו על כל דבר מהיכי תיתי שזה מותר, וזה ההבדל בין הלימוד לשאינו לומד הלכות אלו, האם כל דבר הפשטות שמותר לעשות כך, או הפשטות שאסור לעשות כך.

מצות השמחה

▲ כתב השו"ע (סי' תקכ"ט סעיף ב') חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלווים אליו. כיצד משמחין הקטנים, נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטים. ומפרש

ב"ביאור הלכה", בזמן שבית המקדש קיים, היו אוכלים בשר השלמים לשמחה, ועכשיו שאין בית המקדש קיים, אין יוצאים ידי שמחה אלא ביין שנאמר "וַיִּין קִשְׁמָה לִבָּב אֱנוֹשׁ", אבל בשר אין חובה לאכול, ומי"מ יש מצוה גם באכילת בשר, כיון שנשארה בו שמחה. וכתב המשנ"ב (שם) בשם הרמב"ם, שגם בחוה"מ הוא בכלל מועד לענין שמחה, ולפי"ז יש לזהר כל יום של חוה"מ לשתות רביעית יין, ושמה גם מלא לוגמיו מספיק (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

חיוב אכילת פת

▲ **שאלה:** האם יש חיוב לאכול פת בחוה"מ?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תק"ל ס"ק א') חייב לכבד חוה"מ במאכל ובמשתה וכסות נקיה, שלא ינהגו בהם מנהג חול. וכתבו האחרונים, שאף שמוכח (שו"ע סי' קפ"ח סעיף ז'), שאינו מחויב לאכול פת דוקא בחוה"מ, והעיקר שאסור להתענות, ומה"ט אם שכן "יעלה ויבוא" בברכת המזון אינו חוזר ומברך, מ"מ לכתחילה מצוה לקבוע סעודה על הפת בלילה וגם ביום, משום דעיקר אכילה הוא לחם.

סעודת אירוסין

▲ **שאלה:** האם מותר לארס ולעשות סעודת אירוסין בחוה"מ?

תשובה: כתב בשו"ע (סי' תקמ"ו סעיף א') אין נושאין נשים במועד וכו', ומותר לארס ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין. וכתב הט"ז להחמיר בסעודה שרגילים לעשות שם כתיבת התנאים, אבל שאר אחרונים מקילים בזה, שאין זו שמחה כאירוסין, ועכ"פ אם אינו עושה סעודה גמורה, כ"א מרקחת, בודאי אין להחמיר, עי' שם. וכן אם עושה סעודה גמורה שלא בשעת התנאים, אין להחמיר כלל (שעה"צ שם).

שטר תנאים

▲ **שאלה:** האם מותר למלא ולחתום על שטר האירוסין בעת עריכת סעודת אירוסין בחוה"מ?

תשובה: אין זה נחשב צורך המועד שאפשר לכתוב לאחר חוה"מ, והורה בזה הגר"ש אלישיב זצ"ל שיקראו בשטר אירוסין ריק ויוסיפו את השמות בעל פה כדי שיהיה "טקס" של אירוסין.

סעודת מצוה

▲ **שאלה:** האם מותר לעשות סעודת סיום מסכת, בר מצוה או חנוכה הבית בחוה"מ?

תשובה: כתב השו"ע (סי' תקמ"ו סעיף ד') מותר לעשות ברגל סעודת ברית מילה וכן סעודת פדיון הבן. וכתב המשנ"ב בין בזמן ובין שלא בזמן, דלא חשיבי שמחה אלא סעודת נישואין ואירוסין בלבד, עי' שם.

ועי' בספר חוה"מ"כ (פ"א, סעיף ל"ד) שכך נהגו ונוהגים גדולי תורה והלכה לעשות סעודת בר מצוה, ומשי"כ המג"א (סי' רכ"ה ס"ק ד') ששמחת בר מצוה כיום שנכנס לחופה היינו לענין חיוב סעודה אבל לא לענין שיש בו חיוב שמחה לאוסרו כסעודת נישואין. ועי"ע "כף החיים" (שם ס"ק י"ט) שמסיק להקל לענין חנוכה הבית.

איסור עשיית מלאכה

▲ כתב הרמב"ם (ריש הלכות יום טוב) וז"ל: "ששה ימים טובים יש בשנה, ואסרן הכתוב בעשיית מלאכה, ואלו הן: ראשון ושביעי של פסח, ראשון ושמיני של סוכות, חג השבועות ויום ראש השנה, ושביעת כולן שווה, שהן אסורין במלאכת עבודה כמו בשבת. חוץ ממלאכה שהיא לצורך אכילה, שנאמר (בפי' בא ייב, ט"ז): "כָּל מְלָאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם אִךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הָיָה לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֵם". ולכן פסק השו"ע: "כל מלאכה האסורה בשבת, אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש, וחוץ מהוצאה והבערה, וכן ממכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותם מאתמול".

מלאכות לצורך אוכל נפש

▲ כל המלאכות שהם לצורך אכילה, מותר לעשות בחוה"מ, כגון: קצירה, טחינה, צידה ואפילו בלי שינוי, אבל רק מה שצריך לאכילתו במועד, וכן מותר לכתחילה להשאיר מלאכות אלו לעשות בחוה"מ (שו"ע סי' תקל"ג סעיף א' וסי' תקל"ז ומשנ"ב ס"ק נ"ב). אבל אסור לעשות מלאכות אלו לצורך חול לאחר הפסח, או אפילו לצורך שבת שאחר יו"ט (אם יש יום חול ביניהם), וכן כגון לטחון דגים או בשר יותר ממה שצריך למועד אסור, וכן לבשל בסיר אחר לצורך אחר פסח אסור (שו"ע סי' תקל"ג סעיף ד' ומשנ"ב שם).

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' ה'):

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

ביטול תורה

אסור לעשות מלאכה בחוה"מ אפילו אם יגרם לו אחר"כ ביטול תורה, ולא נקרא דבר האבוד (הגר"מ פיינשטיין זצ"ל).

כיבוס והשריית בגדים

שאלה: האם מותר לכבס בגדים בחוה"מ?

תשובה: אסור לכבס בגדים בחול המועד, ואפילו לצורך המועד, והטעם כדי שיכבס מערב יו"ט לצורך יו"ט, ולא יכנס למועד כשהוא מנוול (שו"ע סי' תקל"ד סעיף א' ומשנ"ב שם), ואפילו לתכלכו כל בגדיו, ג"כ אין לכבס (משנ"ב סי' טו'), ואפילו להשרות בגד במים בלא כיבוס, ג"כ אסור משום דשרייתו זהו כיבוסו (שו"ת מהרש"ם ח"ז סי' ק"ל), ואפילו ע"י עכו"ם אסור, וכנ"ל. אולם אם הבגד יתקלקל מעיפוש אם לא ישרה אותו במים, או שהכתם לא יצא אחר המועד אם לא ישרוהו מיד, מותר להשרות משום דהוי דבר האבד (מהרש"ם שם).

ניקוי כתמים

וכן מותר לנקות כתמים אם יש בו צורך המועד, שאין זה בכלל כיבוס שאסרו חז"ל (סי' הלכות חוה"מ"ב בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל). ויש סוברים שאם הבגד התלכלך לפני החג וידע מזה, והיה יכול לנקותו לפני החג, אסור לנקותו בחג (שש"ב סי' ע"ב).

ניקוי כובע ונעליים

וכן מותר להבריך ולנקות הכובע בחוה"מ, ואפשר להקל לצחצח נעליים בחוה"מ לצורך המועד (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

כיבוס בגדי ילדים

שאלה: האם יש היתר לכבס בגדי קטנים?

תשובה: אם דרכם להתלכלך בטיט ובצואה תמיד, מותר לכבסם בחוה"מ, ודוקא שהם לצורך החג (רמ"א שם), ויש מתירין עד גיל שש-שבע (הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל הובא בספר זכרון "מבקשי תורה" ה' חוה"מ עמ' תנ"ו, י"ב). וכשמכבסים במכונת כביסה עבור קטנים, אסור להוסיף שם בגדים אחרים באותה מכונה (דעת בעל "שבט הלוי" זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל).

אין חיוב לקנות בגדי קטנים כדי שלא יצטרך לכבס בחוה"מ ואפילו הוא עשיר. וכמו כן כשהולך מביתו לבית הוריו או חמיו, אין חיוב לקחת את כל בגדי הקטנים שיש לו אלא מה שרגיל לקחת.

כיבוס מגבות

בשו"ע מתיר לכבס מגבות, מכיון שמכבסים כל יום, אולם בזמנו שאין דרך לכבסם בכל יום, אסור (משנ"ב שם סי' ד').

ברירת כביסה

שאלה: האם מותר לברור סוגי הכביסה בחוה"מ, כדי שיהא מוכן לכבסו מיד במוצאי יו"ט אחרון?

תשובה: מכיון שגם בבגדים יש בזה מלאכת בורר וכמבואר במשנ"ב (סי' ש"ט סי' ט"ז), הרי זה מלאכה דאורייתא שלא לצורך המועד, ואסור.

גיהוץ בגדים

מותר לגהץ בגדים לצורך החג, אבל ליצור קמט חדש, או לגהץ קמט שנשפוט לגמרי ואינו ניכר כלל, אסור (משנ"ב סי' תקמ"א סי' ט', "כף החיים" שם סי' א').

חוזר לביתו בחול המועד

מי שהיה ביו"ט ראשון במקום אחר חוץ לביתו (כגון אצל הוריו או בניו) ובאמצע חוה"מ חוזר לביתו, אם לוקח עמו את הכביסה המשומשת נמצא שעושה מלאכת הוצאה שלא לצורך המועד ואסור, וע"כ יש לו להקפיד להניח בכל שקית חפץ או בגד שעדיין צריך לצורך חוה"מ או ליו"ט אחרון, והוא ריבוי בשיעורים ומותר.

נטילת ציפורניים

שאלה: האם מותר ליטול ציפורניים בחוה"מ או עכ"פ לצורך נטילת ידיים?

תשובה: אסור לגזוז ציפורניים בחוה"מ, בין בידים ובין ברגליים, דבזה שייך גם הטעם שלא יכנס כשהוא מנוול למועד, ואם נטלם בערב יו"ט, מותר ליטלן בחוה"מ כשיש צורך בכך, כגון בערב שבת או ערב יו"ט אחרון (רמ"א סי' תקל"ב ומשנ"ב שם).

וכן מותר ליטלן לצורך מצוה, כגון טבילה, ואפילו הטבילה היא במוצאי יו"ט אחרון ורצה לגזוז הציפורניים בערב יו"ט מותר (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ויש מבני ספרד שנוהגים להקל בנטילת ציפורניים אפילו שלא נטלו בערב יו"ט (שו"ע שם).

תספורת למגיע מחו"ל

שאלה: מי שהגיע מחו"ל סמוך לחג ולא היה יכול להסתפר, האם מותר לו להסתפר בחוה"מ או עכ"פ ע"י עכו"ם?

תשובה: אסור להסתפר בחוה"מ אע"ג שהוא צורך החג, מ"מ אסור חז"ל, כדי שיגלח מערב יו"ט, ולא יכנס כשהוא מנוול לחג, ואפילו היה אנוס וחולה בעיו"ט לא התירו להסתפר רק באופנים שהתירו חז"ל (ע"י שו"ע סי' תקל"א ומשנ"ב סי' ה').

והא דהתירו חז"ל הבא ממדינת הים או שאר מקום רחוק בחוה"מ או ערב הרגל ולא היה שהות לגלח (ע"י שו"ע שם סי' ומשנ"ב סי' י"ב) אין זה שייך בזמנינו, דזמני הנסיעות הם קצרים, ויש הרבה אפשרויות להסתפר בכל מקום (קיצור הל' חוה"מ בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל). וע"י "ביאור הלכה" (ד"ה אין מגלחין) שכל מי שאסור לגלח אסור אפילו ע"י עכו"ם.

נטילת צפורניים בחוה"מ

מי שנטל צפורניו בערב יו"ט יכול לחזור וליטלם בחוה"מ (משנ"ב סי' תקל"ב סי' ב'), וה"ה אם נטלם כמה ימים קודם הרגל, ובערב יו"ט לא היה מה ליטול מותר ("ערוך השולחן" סי' תקל"ב סעיף ב').

כתיבה

מותר לכתוב חידושי תורה.

מי שצריך לכתוב בחוה"מ אפילו באופן המותר בחוה"מ, כגון לכתוב צ"קים או הפקדה לבנק, לכתחילה ראוי להכין הכל לפני המועד, ואם לא הספיק להכין מקודם, עדיף שיכתוב בערב חג אחר חצות, מאשר בחול המועד.

כתיבת חשבון נפש

שאלה: אני נוהג כל ערב לכתוב חשבון נפש, האם מותר לכתוב כן בחוה"מ?

תשובה: אין לך דבר האבד גדול מזה. כל מה שהוא חיזוק ביראת שמים שווה מיליונים, ומשום כך בודאי מותר לכתוב חשבון הנפש בחוה"מ.

כתיבת פתק "השבת אבידה"

שאלה: המוצא אבידה ברחוב, האם יכול בחול המועד לכתוב ולתלות פתק על מציאתה?

תשובה: מותר לכתוב בחוה"מ כי הרבה פעמים המאבד חוזר בו ביום או למחרתו לחפש את אבדתו, ואם לא רואה פתק, אחר"כ ישכח מזה, ונמצא שזה דבר האבד (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

יולדת בחוה"מ

שאלה: האם יולדת יכולה לחתום לביטוח לאומי כשיוצאת מבית חולים בחוה"מ, באופן שאם תמתין תפסיד את המענק?

יסוד השאלה הוא, שכל יולדת מקבלת מענק מביטוח לאומי, ואם לא תחתום לא תקבל, האם זה נחשב דבר האבד ומותר, או שמא כיון שזה 'מענק' הוי כמו מניעת רווח ואסור.

תשובה: מטרת המענק מביטוח לאומי היא לעזור ליולדת בכל ההוצאות שיש לה עבור הילד, וזו הזכות שלה לקבל כסף זה ונמצא שמפסידה זכות זו. ולכן זה נחשב כמו דבר האבד ומותר לה לחתום (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מקח וממכר

מכירה וקניה – לצורך המועד מותר.

הריגת זבובים ויתושים

שאלה: האם מותר להרוג יתושים וזבובים בערב יו"ט?

תשובה: אם הם מצערין את האדם, מותר להרגן בחוה"מ, דאין לך צורך אדם גדול מזה. ואע"ג דיכול להבריחם מ"מ מיד יחזור אליו (משנ"ב סי' תקל"ג סי' כ').

ספק צרכי המועד

שאלה: האם מותר לאפות עוגה בחוה"מ כשיש ספק שמא לא יצטרכו לה בחוה"מ?

יסוד השאלה הוא, שמא עצם הדבר שיש לו ספק אולי יצטרך במועד זה גופא נחשב צורך ומותר, ויותר מזה מצינו אפילו לגבי מלאכות יו"ט שמותר להוציא חפץ לרשה"ר שמא יצטרך להשתמש בו, וכמבואר במשנ"ב (סי' תקי"ח סי' י') וה"נ לענין חוה"מ.

תשובה: יש לחלק דשאני התם לענין הוצאה ביו"ט שהיא מלאכה גרועה היא, ועוד שבמלאכת הוצאה התירו אפילו שלא לצורך אוכל נפש, ואפילו באופן שאפשר לעשות מאתמול, וכמבואר ב"שו"ע הרב" (סי' תצ"ה סעיף ח') משא"כ במלאכת ביטול שהיא מלאכה חשובה, אולי בספק צורך חול המועד לא התירה.

והנה כתב המשנ"ב (סי' תקל"ז סי' א') בשם המג"א בספק דבר האבד יש להקל, וכתב ה"ביאור הלכה" (ריש סי' תקל"ז) שפליגי הראשונים אם מלאכת חוה"מ הוא אסור מה"ת או לא, ונ"מ לענין ספיקות, שלפי הרבה ראשונים שסברי שמלאכות חוה"מ אסור מה"ת, א"כ אמרינן בזה ספיקא דאורייתא לחומרא, ומסיק שאם הוי דבר המצוי יכול לעשות בחוה"מ אפילו במקום ספק, אבל אם אין זה מצוי יש להחמיר, ע"י שם. ולפ"ז ה"נ אם זה מצוי שיצטרך לו בודאי יכול לאפות את העוגה.

מילה

שאלה: יש מוהלים שנוהגים לקבור עור הערלה בתוך האדמה. האם מותר לעשות כן בימי חול המועד?

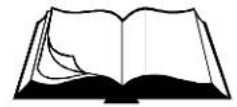
תשובה: אין זה נחשב לצורך המועד, ואפשר לשומרו עד אחר המועד ואז לקבורו (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

חידה

איזה מלאכה מותר לאדם לעשותה ביו"ט, ולבהמתו אסור לעשותה?

מיר היר

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 601

מהלכות זול המועד (ב)

תשרי תשפ"ז

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

בישול לצורך אחרי החג

▲ מותר לעשות מעשה הדיוט בחוה"מ לצורך מצוה ואפילו לצורך אחר החג, אם אין לו זמן לעשותו אחרי החג (שו"ע סי' תקמ"ה סעיף ג', ומשנ"ב סי"ק י"א, ומחצה"ש סי"ק י', ורמ"א סי' תקמ"ד סעיף ג', ומשנ"ב סי"ק ח').

ולכן אם יש לו סעודת מצוה במוצאי יו"ט סמוך לחג, כמו סעודת ברית מילה מותר להכין צרכי הסעודה, שהם מלאכת הדיוט כגון לאפות ולבשל (שו"ת "קנין התורה" ח"ב סי' ס"ז, ושש"כ פ' ס"ז מ"ד). ועדיף שיאכל קצת מהתבשילים בחוה"מ או ביו"ט אחרון.

▲ **שאלה:** מי שנשאר לו אוכל בתוך המקרר ואם לא יבשל אותו בחוה"מ, יתקלקל עד לאחר יו"ט, האם מותר לבשלו כדי לשמרו? **תשובה:** אפילו אין צריך לאכול בחוה"מ כלל רק מבשלו לצורך קיומו מותר, הגם שזו טרחה שלא לצורך המועד, משום דהוי דבר האבד וכמבואר בשו"ע (סי' תקל"ג סעיף ג') ומשנ"ב (סי"ק ט"ו).

הדלקת תנור בחוה"מ לצורך שלאחר המועד

▲ **שאלה:** האם מותר להדליק את התנור במאפייה בחוה"מ בכדי שיהא יכול לאפות מיד לאחר יו"ט אחרון?

תשובה: אם יש בזה דבר האבוד, שע"י יספיק לאפות סמוך ליו"ט, מותר לעשות כן, דהוי מלאכת הדיוט בחוה"מ לצורך אחר המועד, שאם הוא דבר האבוד מותר.

נסיעה במונית או הזמנת ביבי-סיטר

▲ **שאלה:** האם מותר לנסוע במונית או לשלם לביבי-סיטר על שמירת ילדים בחוה"מ?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' תקמ"ב סעיף א') אפילו מלאכות המותרות, אינן מותרות לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחינם אבל בשכר – אסור. וכתב המשנ"ב (סי"ק ב') דקבלת שכר במועד כעובדא דחול דמא. ויש סוברים דאם אי אפשר לו לבעה"ב לעשות את המלאכה אלא באלו, והם רוצים דוקא בשכר – מותר, מאחר שהם צורך המועד עכ"ד.

אלא שהעיר בזה הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, מכיון שאין זה צורך "אוכל נפש" איך מותר ליתן לו לעבוד בשכר, ויש כאן משום "לפני עור", וי"ל שלגבי נסיעה במונית יש הוצאות על דלק, ויש כאן שכר בהבלעה שמותר, וכן בביבי-סיטר, לכתחילה יש להבליע בתוך עבודה שעושה לפני החג או אח"כ, או עבור הוצאות הצדדיות שהיו לה לצורך העבודה (שוש"כ סי' ס"ו ס"ק קס"ד).

תיקוני כלים שונים

▲ **שאלה:** אם נשבר בחוה"מ תיקוני מים, חשמל, גז, תנור אפיה, מיקסר, מקרר, האם מותר לתקנם?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' תק"מ סעיף ז') עושין תנור וכיריים שאפשר שיבשל ויאפה בהם במועד, וכתב המשנ"ב אפילו מעשה אומן, כיון שהאדם צורך אוכל נפש, וכל זה שנשבר בחוה"מ, אבל אם היה אפשר לתקנו מערב יו"ט, וכיוון מלאכתו במועד, אסור. ובכלל זה תיקוני חשמל, מים וגז, שהם בכלל צורך אוכל נפש כגון מקרר, מיקסר, תנור אפיה וכיו"ב.

תיקון מזגן שהתקלקל

▲ **שאלה:** האם מותר לתקן מזגן שנתקלקל בחוה"מ?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תק"מ סעיף י"ט) שמותר להעמיד תנור בימי החורף להסיק הבית, דהכל חולים אצל צינה, וכן אם נשבר חלון בענין שבלי תיקונו יהא קר, מותר לתקן ("חיי אדם").

וע"כ מתירין לתקן מזגן או מאוורר שנתקלקל בימים שהחום מעיק על האדם וסובל בהיעדר מזגן או מאוורר, שגם לענין חום נחשב כחולים (שו"ת "באר משה" ח"ז סי' כ"ב, ובספר זכרון "מבקשי תורה" ע' תס"ב בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל).

תיקון מים וחשמל

▲ **שאלה:** האם מותר לתקן ברז וחשמל, אף שיש לו ברז אחר בבית או חשמל במקום אחר?

תשובה: יש סוברים, שאם יש לו ברז מים אחר בבית, קשה להתיר מעשה אומן, כדי לחסוך קצת טרחה להביא מים מחדר אחר, ורק

מעשה הדיוט מותר, ובאמבטיה נוהגים לכתחילה לא ליקח מים, ולכן אם אין לו ברז אחר חוץ מהאמבטיה מותר לתקן ברז במטבח אף מעשה אומן (שוש"כ סי' ס"ו סעיף י"ג בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל). ויש סוברים שאף אם יש לו ברז מים בביתו במקום אחר או חשמל במקום אחר, אעפ"כ מותר לתקן בשביל שיהא לו נוה יותר (קובץ "מבקשי תורה" סי' ק"ו בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

תיקון טלפון בחוה"מ

▲ **טלפון (סלולרי) שהתקלקל בחוה"מ** יש סוברים שאסור לתקנו מעשה אומן, שאין זה נחשב לצורך הגוף (שוש"כ ח"ב פרק ס"ו ס"ק פ"ה בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל), ויש מתירין אפילו מעשה אומן כיון שרגילים בו, ובלי טלפון נגרם צער ועוגמת נפש גדולה (שו"ת "באר משה" ח"ז סי' ט"ז), ולכ"ע תיקון טלפון מעשה הדיוט מותר.

▲ **שאלה:** נשבר טלפון של גמ"ח, או טלפון של מו"צ, האם מותר לתקנו מלאכת אומן?

תשובה: כיון שזה צורך לאחרים לצורך הגמ"ח או שישאלו בו שאלות, נחשב צרכי הרבים ומותר (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

תיקון חלון

▲ **שאלה:** נשבר חלון, האם מותר להזמין זג לתקן ולשים חלון חדש?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' תק"מ סעיף ז') שמותר לתקן תנור וכיריים בחוה"מ אפילו מעשה אומן, כיון שיש בו אוכל נפש, אם לא היה אפשר לעשותו מערב יו"ט (משנ"ב שם). וה"ה אם נשבר החלון בענין שאם לא יתקנו יושב בקור, מותר לתקנו ("חיי אדם"), כיון שיש בזה צרכי הגוף, שהכל חולים אצל צינה.

ולפ"ז כשאין קור במקום, אין היתר לתקן את החלון, ואם יש חשש מגנבים (קומה ראשונה) או מיתושים שיעקצוהו, יתכן שנחשב לצורך הגוף.

תיקון נעלים

▲ אם נקרעו נעליו, ויש לו צורך בהם בחוה"מ, מותר לתקנם במעשה הדיוט, כגון הדבקת העור לנעל, או להוציא מסמר המפריע וכד' (ע"י שו"ע סי' תקמ"א סעיף ב', ספר "חול המועד כהלכתה" פ"ח סעיף פ', שש"כ פ' ס"ו נ"ג).

ואם יקרעו לגמרי כשלא יתקנם, מותר אף ע"י ישראל לתקן, וא"צ שינוי דהוה דבר האבוד (משנ"ב שם ס"ק י') ואם יכול לקנות נעליים חדשות אין להקל, דלא הוי עוד בכלל דבר האבוד (שעה"צ ס"ק ט"ז).

קיצור חגורה

▲ חגורה שהיא מדי ארוכה, מותר לקצצה כדי להשתמש בה, שזה מעשה הדיוט לצורך המועד.

הוצאת כסף מהבנק

▲ מן הראוי להכין כסף מזומן מערב יו"ט לצרכי הקניות וכדומה, כדי שלא יצטרך לכתוב בחול המועד צ'קים או להוציא כסף מהבנק, או כדי למנוע מהמוכר לכתוב כשקונה בהקפה (הגר"י ישראלזון זצ"ל בשם חמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ומי שלא הכין ויש לו צורך בכסף, עדיף שיוציא את הכסף ממכשיר הבנק האוטומטי בלא להדפיס את הפתקית. כמ"כ, אם צריך לדעת כמה כסף יש בחשבונו שבבנק, יש להימנע מהדפסת דף החשבון וצריך להסתפק בהקרנתו על גבי מסך המחשב.

טיפול רפואי

▲ כל רפואה מותרת בחוה"מ, ואפילו מלאכה גמורה מותר לצורך רפואה, ואפילו לחולה שאין בו סכנה (שו"ע סי' תקל"ב סעיף ב', ומשנ"ב שם). וכל זה כשיש צער הגוף, אבל מיחושים בעלמא אין לעשות מלאכה גמורה אבל מותר לקחת גלולות וכדורים וכד' ("חיי אדם" כלל ק"י סעיף י"ז ו"נשמת אדם" שם).

טיפול שיניים

▲ אסור ללכת לרופא שיניים בחוה"מ לעשות בדיקה שנתית אם אינו חולה, ואין לו שום צער, וכ"ש טיפולי שיניים כשאין לו כאב שיניים,

ואין חשש נזק אם ימתין, חייב להמתין עד לאחר המועד. אבל אם יש לו אפילו צער קטן, מותר. וכן מותר ללכת לרופא בחוה"מ אם יש חשש שהשיניים יתקלקלו יותר אם ימתין עד לאחר המועד (עי' שו"ע סי' תקל"ב סעיף ב', שו"ת אג"מ ח"ג סי' ע"א, והגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל מובא בשו"כ פ"י ס"ו הערה פ"ח).

השקית ערבות שבחצר

שאלה: מי שיש לו עץ ערבות בחצרו, האם מותר להשקות בחוה"מ, כדי שיהיו לו לאחר מכן ערבות להושענא רבה?
תשובה: נפסק להלכה בשו"ע ("אורח חיים" סי' תקל"ז) שמי שצפוי לו הפסד אם לא ישקה את גינתו, מותר לו להשקותה, וכגון שדה בית השלחין, שמותר להשקותה, כמפורש בריש מסכת מועד קטן. וכמו כן מותר גם להשקות גינה לצורך אוכל נפש, כנפסק בשו"ע (שם סעיף ב'), ולשם כך התיירו אפילו בטרחה יתירה, ובמשנ"ב (שם ס"ק ט"ו) מובא שנחלקו הפוסקים אם מותר להשקות גם לצורך מכשירי אוכל נפש. ולפי"ז מותר להשקות ערבות לצורך הושענא רבה מפני שההשקה היא לצורך מצוות החג.

קטיפת ערבות

שאלה: קוטפים ערבות בחול המועד לצורך הלולב (עי' משנ"ב סי' תקל"ג ס"ק י"א), ולא יתלוש יותר ממה שהוא צריך (שם), ובפרט שיש הידור ליקח כל יום ערבה חדשה (רמ"א סי' תרנ"ד).

הנפקת אצבע במקום חתימה

שאלה: הרוצה לשכור רכב בחוה"מ וצריך לחתום על טופס ההשכרה, האם עדיף לעשות "חתימה אצבע"?
תשובה: איתא בשו"ע (סי' תקמ"ב סעיף א') אסור לכתוב בחוה"מ וכתב הרמ"א שנהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אומן. וכתב המשנ"ב (סי' ה') דאף בזה הכתב נהגו להחמיר לשנות, ע"י שם. והנה כל זה בכתיבת אותיות. אבל חתימת אצבע לכו"ע הוא מעשה הדיוט שכל אחד יוכל לעשות כן, ופשיטא שמותר לצורך המועד, וזה עדיף מכתובה שיש מחמירין.

רשת נגד עכברים

שאלה: רשת העשויה למניעת כניסת יתושים ועכברים נפלה בחוה"מ, האם מותר להחזירה בחול המועד עם דבק חס?
תשובה: נחשב צרכי הגוף שמותר לצורך המועד, אפילו מעשה אומן.

קביעת מאוורר בקיר

שאלה: האם מותר לקבוע מאוורר על הקיר בחול המועד בעזרת מברג חשמלי?
תשובה: מכיון שאוורר זה צרכי הגוף, מותר אפילו מעשה אומן.

מיון תמונות חתונה במחשב

שאלה: יש 1,000 תמונות חתונה במחשב, ורוצה לבחור מתוכם 400 תמונות, כדי שאותם יפתחו. וצריך רק לציין במחשב את בחירתו, האם מותר לעשות כן בחוה"מ (אין לו זמן אחר)?
תשובה: זהו מלאכה שלא לצורך המועד, ואסור.

הדברה בדירה שעתיד להיכנס אליה

שאלה: האם מותר לעשות הדברה בדירה שעתיד להיכנס אליה אחרי החג?
תשובה: אין היתר להדביר, משום שזה לא לצורך המועד.

לקרוע ניר בחוה"מ

שאלה: האם מותר לכתחילה לקרוע ניר לצורך שימוש בחוה"מ, או שמא צריך לקרועו ע"י שינוי או לחפש ניר חתוך?
תשובה: כל דבר שהוא לצורך המועד, ואין בו טרחה כלל, מותר לעשותו לכתחילה ובלי שינוי.

ניגון בכלי נגינה

שאלה: מותר לנגן בכלי נגינה בחוה"מ כדי להתענג ואף שהניגון הוא מעשה אומן ("חוט שני" חוה"מ עמ' קצ"ה).

הטענת הטלפון הסלולרי בחוה"מ

שאלה: מי שיש לו טלפון סלולרי ורוצה להטעינו בחוה"מ לפני יו"ט אחרון (ומשאירו בתקע במשך כל היו"ט האחרון), כיון שלהיום אינו צריך לזה כלל (כיון שיש בו עודף חשמל לכמה שעות), נמצא שמטעינו בחשמל רק לצורך של אחרי היו"ט, והרי זה מלאכה שלא לצורך המועד ואסור.

לקחת חפצים לישיבה בחוה"מ

שאלה: האם מותר בחוה"מ לקחת בגדים וחפצים לישיבה לצורך זמן חורף, מכיון שיש לו אפשרות לקחתם ע"י רכב? וכן כשנוסע לשמחת תורה, האם אפשר לקחת עוד דברים?
תשובה: איתא בשו"ע (סי' תקל"ה סעיף א'), אין מפנין מחצר לחצר אפילו מכעורה לנאה וכו' שאינם לצורך מועד, ומפרש המשנ"ב (סי' א'), משום טרחה, ע"י שם. נמצא שאסור לקחת לישיבה בגדים או חפצים שלא לצורך המועד, אבל בתוך אותה מזווה אפשר לקחת עוד

דברים, וכעין שמצינו אפילו ביו"ט שממלא קדירה בשר אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת, מכיון שזו פעולה אחת (עי' שו"ע סי' תק"ג). וא"כ ה"נ היות שיש דברים בתוך המזווה לצורך יו"ט או חוה"מ, יכול לכתחילה להוסיף שם עוד דברים אבל רק באותה המזווה, שנמצא שלא מוסיף שום פעולה יותר.

הליכה לבית הקברות בחוה"מ

שאלה: תושבי חו"ל המגיעים לארץ בערב יו"ט ומיד אחרי יו"ט חוזרים לחו"ל, האם ניתן ללכת בחוה"מ לבית הקברות לקבר ההורים?

תשובה: יש סוברים שאין שום תועלת בזה מכיון שבימים אלו הנפטרים לא נמצאים שם כלל, אבל אין איסור בזה, ואם רוצים יכולים ללכת (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

(וקצ"ב שבספר "מגיד ישרים" (פרשת אמור) המיוחס ל"בית יוסף" כתב שרבי יוסף קארו וחכמים נוספים התפללו ליד הציון של רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו. והקיפו בארבעת המינים את קברו של רבי אלעזר בנו ולאחר מכן ירדו גשמים, ע"י שם. הרי שגם בימי החג הם נמצאים שם, ויש בזה השפעה וצ"ב).
ויש סוברים שהמנהג שאין הולכים כלל לבית הקברות בימים אלו (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מלאכה שנעשתה באיסור

שאלה: מלאכה שנעשתה באיסור דינה כמעשה שבת, שבמזיד אסורה לעולם לעושה אותה, ולאחרים אסורה עד אחרי החג ("מגן אברהם" סי' תקל"ח ס"ק ב').

בגדים שכיבסו בחוה"מ

שאלה: בעל תשובה שגר בבית הוריו, וכולם עדיין חילוניים, ואמו כיבסה בגדיו בחוה"מ, האם מותר לו להשתמש בגדיו בחוה"מ?
תשובה: גדרי חוה"מ הם כמו שבת בנוגע לעבר ועשה מלאכה (חוץ ממכוון מלאכתו במועד, ע"י שו"ע סי' תקל"ח סעיף ו'), וכמו שאסור בשבת, אסור בחוה"מ. והנה לפני המשנ"ב (סי' שי"ח ס"ק ז') בשעת הדחק אפשר לסמוך על הגר"א שאם עבר בשוגג, מותר ליהנות ממנו, והרי מלאכת כיבוס בחוה"מ לכו"ע אסור רק מדרבנן משום גזירה שלא יכנס מנוול במועד, וכמבאר בשו"ע (סי' תקל"ד), לכן בנ"ד אם יש לו צורך בכביסה הרי נחשב בשוגג לגבי ההורים, ומותר לו להשתמש בכביסה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מוהל בן חו"ל בא"י ביו"ט שני של גלויות

שאלה: מילה בזמנה בא"י באסור חג, פליגי הפוסקים אי מותר לבן חו"ל להיות המוהל דיש סוברים עדיף שכן א"י ימול, כיון שאצלו לא הוי יו"ט, א"כ לא צריכים לחלל יו"ט. ויש סוברים שמותר גם לבן חו"ל למול (שע"ת סי' תצ"ו דף ק"ד. מדפי המשנ"ב), והטעם שהם סוברים "דהותרה שבת ויו"ט אצל מילה בזמנה" (וכמשי"כ ה"ביאור הגר"א" יו"ד סוסי" רס"ו) ולכן מותר אף לבן חו"ל אע"פ שאפשר בן א"י (וכמו שמצינו למ"ד טומאה הותרה בציבור דמותר בטמאים אף כשאפשר בטהורים, כמבואר ביומא ו').
ולמעשה סיים ב"שערי תשובה" (שם) לענין מילה בזמנה שיוורה החכם לאורח מחו"ל שאין לו להיות רודף היום אחר המצוה, בדאיכא אחר, וכן הורה הגאון מטשעבין זצ"ל בברית שהיה ביו"ט שני בשבועות, שהבן א"י ימול.
ויש מקילין יותר שמותר לבן חו"ל להיות מוהל ביו"ט שני בארץ ישראל אפילו בספק מילה "שלא בזמנה" (עפ"משי"כ ה"חתם סופר" יו"ד סי' ר"ג דמותר אף בחו"ל, וא"כ כ"ש בארץ ישראל ד"א אף בדעתו לחזור א"צ לשמור כלל יו"ט שני, שו"ת "שבט הלוי" ח"ז סי' קס"א).

ברכה על ריח טוב של נוי סוכה

שאלה: אתרוגים וגויבה תלוים בסוכה לשם נוי, האם בכל פעם כשנכנסים לסוכה יש לברך "ברוך... הנותן ריח טוב בפירות"?
תשובה: איתא בשו"ע (סי' רי"ז סעיף א') הנכנס לחנות של בושם שיש בו מיני בשמים מברך עליהם, ומפרש המשנ"ב (סי' א') דוקא כשרוצה שאנשים יריחו, ומונחים שם לשם כך, אבל בושם המונח בחדרו של חנוני (כגון מחסן) ולא מונח שם שיכנסו לשם אנשים וריחו מרחוק, לא מברך עד שיקח בידו.

וכן בפירות שיש להם ריח טוב, כיון שעיקרם לאכילה דוקא, רק כשנוטל בידו להריח מברך עליהם, אבל אם מונח על השולחן, אפילו מתכוון להריח לא מהני (וכמבואר בשו"ע סי' רט"ז סעיף ב', ו"ביאור הלכה" ד"ה כשנטל).

לפי"ז, אתרוג שתלה בסוכה לנוי סוכה, כיון שכונתו לקישוט הסוכה, אפילו אם יש ריח טוב לא יברך בלי לקחת את האתרוג בידו, אבל אם לכתחילה נתנו פרי על השולחן כדי לעשות ריח בסוכה, מכיון שנתנו שם לשם ריח, הוי כמו חנות של בשמים שאפשר לברך כשנכנס לסוכה ומריח.

חידה

שאלה: איזה מלאכה בחול המועד מותרת לבן חו"ל, ואסורה לבן ארץ ישראל?